herpy

SCYNKI

Scynk aptekarski

Scincus scincus

Niewielki, gładki, złotobrązowy scynk, który falującymi ruchami „pływa” w luźnym pustynnym piasku. *Scincus scincus* spędza większość życia kilka centymetrów pod powierzchnią piasku, lokalizuje zdobycz po drganiach i wymaga głębokiej warstwy czystego piasku, ciepła i suchych warunków.

Rodzina: Scincidae Nazwa angielska: Burrowing Sand Skink Dawna nazwa: *Scincus officinalis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**15-20 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-18 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**80 × 50 × 30 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**28-35 °C**
Miejsce wygrzewania	**38-42 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**20-40%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**2-10 jaj**
Zniesienia w roku	**1**
Inkubacja	**50-70 dni** przy 27-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Scincus scincus to krępy, opływowy scynk o długości około 15-20 cm łącznie z krótkim ogonem. Długość ciała od pyska do kloaki wynosi zwykle około 10 cm, maksymalnie 15 cm, a dorosłe osobniki ważą około 20 g. Ciało pokrywają gładkie, błyszczące łuski z głębokimi szwami między nimi, dzięki czemu ziarna piasku nie wnikają pod łuski, a tarcie o piasek jest mniejsze. Skóra jest wyjątkowo odporna na ścieranie. Pysk jest klinowaty i płaski jak łopata, a żuchwa jest schowana pod szczęką. Oczy i nozdrza mogą się zamykać, a małe otwory uszne skierowane są w dół i przykryte zachodzącymi na siebie płatkami łusek. Kończyny są krótkie i mocne, a palce mają płaskie frędzle z łusek, które zapewniają oparcie w luźnym piasku.

Ubarwienie jest czerwonożółte do brązowożółtego, z ciemnobrązowymi poprzecznymi pasami na grzbiecie i ogonie, co stanowi doskonały kamuflaż w piasku. Płcie są do siebie podobne. Zwierzę jest bardzo szybkie: przy najmniejszym niepokoju zanurza się w piasku i w jednej chwili znika.

Wyróżnia się podgatunki, między innymi *S. s. cucullatus* w północnej Algierii, Tunezji, północno-zachodniej Libii i północnej Nigerii oraz *S. s. meccensis* w zachodniej Arabii Saudyjskiej, Jordanii i południowo-wschodniej Syrii. Kilka form, które dawniej uznawano za podgatunki, traktuje się obecnie jako odrębne gatunki. Nazwa *Scincus* to greckie i łacińskie słowo oznaczające

scynka. Gatunek nosił dawniej nazwę *Scincus officinalis*, która nawiązuje do jego zastosowania jako leku: od starożytności aż po XIX wiek zwierzęta suszono, sproszkowywano i sprzedawano w aptekach jako środek na różne dolegliwości oraz jako afrodyzjak. W starożytnym Egipcie balsamowano je i składano w grobowcach.

Występowanie i środowisko

Scincus scincus występuje w szerokim pasie pustyń od Sahary na wschód przez Afrykę Północną aż po Półwysep Arabski i Iran. Zasięg obejmuje Tunezję, Algierię, południowo-wschodnią Libię, Egipt wraz z Synajem, Izrael, Jordanię, południowo-wschodnią Syrię, Jemen, Arabię Saudyjską, Kuwejt, Bahrajn, Irak i Iran, a także strefę Sahelu w Senegalu, Mali, Nigrze i Nigerii oraz środkowy Sudan. Występowanie w Saharze Zachodniej i Mauretanii jest niewyjaśnione, a w Maroku gatunek nie występuje.

Zasięg określono, zanim kilka form wydzielono jako odrębne gatunki, dlatego jego zewnętrzne granice, zwłaszcza w Afryce Zachodniej, nie są ostatecznie ustalone.

> **Naturalny zasięg:** Tunezja, Algieria, Libia, Egipt, Izrael, Jordania, Syria, Jemen, Bahrajn, Kuwejt, Irak, Iran, Senegal, Mali, Niger, Nigeria, Arabia Saudyjska i Sudan.

ŚRODOWISKO

Gatunek jest specjalistą piaskowym, żyjącym w drobnym, luźnym, nawiewanym przez wiatr piasku pustynnym: na wydmach, równinach piaszczystych i w piaszczystych korytach rzek, bez roślinności lub z bardzo rzadką roślinnością i bez wody w pobliżu. Temperatura w dzień jest wysoka, a różnica między dniem a nocą duża. Zwierzę spędza większość życia 1-3 cm pod powierzchnią i wychodzi na nią tylko, by jeść, wypróżniać się i kopulować. Pod piaskiem temperatura jest bardziej wyrównana niż na powierzchni, a zwierzę chroni się tam zarówno przed upałem, jak i przed drapieżnikami. Aktywne osobniki mają temperaturę ciała około 35 °C.

Gatunek jest aktywny głównie w dzień, ale może też wychodzić w chłodniejszych godzinach. Pokarm stanowią owady, takie jak chrząszcze i szarańczaki, oraz pajęczaki, na które zwierzę czatuje pod powierzchnią. Potrafi zlokalizować owady z odległości do około 15 cm na podstawie drgań piasku i od czasu do czasu wsuwa głowę w piasek, by lepiej je wyczuć. Okres rozrodu przypada po deszczach, gdy pokarmu jest najwięcej, mniej więcej od maja do lipca.

Hodowla

TERRARIUM

Piasek to najważniejszy element wyposażenia. Gatunek przez cały dzień kopie i „pływa” w piasku, dlatego podłoże musi stanowić głęboka, 10-15 cm warstwa czystego, drobnego piasku o zaokrąglonych ziarnach. Używaj piasku niepylącego, bez ostrych krawędzi, nie żwiru i nie piasku wapiennego, który się zbryla. Piasek musi być suchy i regularnie przesiewany w celu usunięcia odchodów i resztek pokarmu.

Para potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 80 × 50 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość); dla jednego osobnika wystarczy 60 × 40 × 30 cm. Liczy się powierzchnia dna, nie wysokość. Uformuj z piasku niski pagórek pod lampą, by zwierzę mogło się wygrzewać. Ułóż kilka płaskich kamieni i korzeń jako miejsca do wygrzewania i postaw je bezpośrednio na dnie terrarium, zanim wsypiesz piasek, aby zwierzę nie mogło ich podkopać i przewrócić. Terrarium musi mieć pokrywę, bo zwierzę jest szybkie, oraz dobrą wentylację bez przeciągów.

TEMPERATURA

Temperatura w terrarium w dzień powinna wynosić 28-35 °C, a w nocy może spadać do 20-24 °C. Terrarium musi mieć wyraźny gradient z ciepłym miejscem do wygrzewania pod lampą punktową i chłodniejszą strefą na drugim końcu. Powierzchnia piasku w miejscu wygrzewania powinna mieć 38-42 °C, mierzone termometrem na podczerwień. Zwierzę musi zawsze mieć możliwość zakopania się w chłodniejszym piasku.

Podłącz źródło ciepła do termostatu i umieść lampę tak, by ogrzewała tylko jeden koniec. Mierz zarówno temperaturę powierzchni, jak i temperaturę w głębi piasku. Zwierzę, które unika lampy i pozostaje zakopane, ma za gorąco; zwierzę, które przez cały dzień leży tuż przy lampie, ma za zimno. Wyłączaj lampy na noc. Jeśli temperatura w pomieszczeniu spada poniżej około 20 °C, promiennik ceramiczny może dostarczać ciepła bez światła.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek pochodzi z pustyni i należy go trzymać w suchych warunkach przy wilgotności powietrza 20-40 %. Piasek nie może być wilgotny, ponieważ wilgoć sprzyja grzybicom i problemom skórnym, a dobra wentylacja jest ważna. Wartość ta jest zapożyczona od innych pustynnych scynków.

Podawaj wodę w bardzo płytkiej, stabilnej misce, lekko wkopanej w piasek, lub spryskaj kilka kropli na kamień, z którego zwierzę może je zlizać. Często wymieniaj wodę i wycieraj rozlaną wodę, by piasek nie zamókł. Dodatkowa wilgoć jest potrzebna tylko podczas linienia, jeśli resztki wylinki przywierają do ciała.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek żyje w ostrym słońcu, dlatego terrarium musi mieć silne oświetlenie przez 10-12 godzin dziennie. Zapewnij UVB odpowiadające strefie Fergusona 3, z indeksem UV około 3 w miejscu wygrzewania, np. ze świetlówki T5 nad miejscem wygrzewania. Strefę oszacowano na podstawie otwartego siedliska.

Świetlówki UVB z czasem słabną i należy je wymieniać zgodnie z zaleceniami producenta. Między świetlówką a zwierzęciem nie może być szkła ani plastiku. Zwierzę nie otrzymuje UVB, gdy leży pod piaskiem, dlatego miejsce do wygrzewania musi być łatwo dostępne. Oświetlenie powinno odzwierciedlać rytm dobowy, a na noc należy je wyłączać.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

ŻYWIENIE

Scincus scincus zjada w naturze głównie owady i pajęczaki, ale w diecie występują też części roślin. Podawaj np. świerszcze, szarańczaki, karaczany i mączniki, dobierając wielkość zdobyczy tak, by nie była większa od głowy zwierzęcia. Zwierzę silniej reaguje na ruchliwe owady, takie jak świerszcze, niż na mączniki i lokalizuje je po drganiach, dlatego pokarm musi być żywy.

Oprószaj owady wapniem i od czasu do czasu podawaj suplement witaminowy; same owady powinny być dobrze odżywione. Młode osobniki karm co drugi dzień, a dorosłe 2-3 razy w tygodniu. Usuwaj niezjedzone owady, by nie niepokoiły zwierzęcia, gdy leży w piasku. Najlepiej podawaj pokarm na płaskim kamieniu, aby zwierzę nie połykało więcej piasku, niż to konieczne.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

To zwierzę do obserwowania, nie do brania na ręce. Jest szybkie i płochliwe, a dotyk wywołuje u niego stres. Jeśli trzeba przenieść osobnika, można go ostrożnie wyłowić z piasku sitem albo zwabić do małego pojemnika z piaskiem. Gdy zwierzę przyzwyczai się do terrarium, wychodzi, by jeść.

Trzymaj jednego osobnika lub parę, zapewniając dużo miejsca i obfitą warstwę piasku. Nie trzymaj razem kilku samców i rozdziel zwierzęta przy oznakach stresu, takich jak pogryzienia, urazy czy osobniki, które przestają wychodzić. To normalne, że zwierzę leży zakopane i nie pokazuje się przez dłuższy czas, zwłaszcza przy zmianach temperatury.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płcie są do siebie bardzo podobne, a różnica w proporcjach głowy nie jest wyraźna. Nie są znane pewne cechy zewnętrzne, dlatego określenie płci najlepiej pozostawić weterynarzowi z doświadczeniem w leczeniu gadów. Wiek i wielkość w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie są udokumentowane.

GODY I KOPULACJA

W naturze zwierzęta kopulują od maja do lipca po deszczach, gdy przybiorą na wadze. Samiec wchodzi na grzbiet samicy, chwyta ją zębami za kark, unosi jej ogon swoim ogonem i przysuwa kloakę do jej kloaki. Kopulacja odbywa się w ruchu i trwa od kilku sekund do trzech minut. Zimowanie nie jest udokumentowane u tego gatunku, ale nieco chłodniejszy okres z krótszymi dniami naśladuje pory roku. Wpuść samicę do samca i wyjmij samca, jeśli jest zbyt natarczywy.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Gatunek jest jajorodny. Samica składa 2-10 jaj w piasku kilka tygodni po kopulacji. Piasek musi być głęboki i nieco wilgotniejszy w głębi jednego narożnika, by samica mogła wykopać gniazdo, a przed złożeniem jaj i po nim musi mieć pod dostatkiem pokarmu i wapnia. Prawdopodobnie składa jedno zniesienie w roku; kolejne zniesienia nie są udokumentowane.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

INKUBACJA

Przenieś jaja do inkubatora z wilgotnym wermikulitem lub perlitem w temperaturze 27-30 °C i nie obracaj ich. W temperaturze 27-30 °C wyklucie następuje po 50-70 dniach; wartości te oszacowano na podstawie innych scynków. Kontroluj jaja bez dotykania ich i usuwaj te, które pleśnieją.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają po wykluciu niecałe 4 cm długości od pyska do kloaki. Można je odchowywać w małym terrarium 40 × 25 × 20 cm z 8-10 cm drobnego piasku takiego jak u dorosłych i dodatkowymi małymi kryjówkami. Podawaj im co drugi dzień małe owady, np. małe świerszcze, skoczogonki i małe mączniki, oprószone wapniem, i zapewnij im UVB oraz ciepłe miejsce. Rozdziel młode, gdy podrosną, jeśli zaczną walczyć, i pilnuj, by rosły równomiernie. Tempo wzrostu i czas do osiągnięcia dojrzałości płciowej nie są udokumentowane.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest odporny w suchym, ciepłym terrarium z głębokim piaskiem, a problemy wynikają zwykle z błędów w hodowli:

- Infekcje skóry i grzybice przy zbyt wilgotnym piasku lub złej higienie.
- Podrażnienie oczu i nozdrzy przez pylący lub ostry piasek; wybieraj czysty piasek o zaokrąglonych ziarnach.
- Metaboliczna choroba kości przy zbyt małej ilości UVB i jednostronnej diecie bez wapnia.
- Zaparcia, jeśli zwierzę połyka piasek z pokarmem; karm na płaskiej powierzchni.
- Przygniecione palce i urazy ogona, jeśli kamienie przewrócą się, gdy zwierzę kopie pod nimi.

Nowe zwierzęta poddawaj kwarantannie przez co najmniej miesiąc. Zwierzę dobrze ukrywa choroby i często leży zakopane, dlatego skontaktuj się z weterynarzem z doświadczeniem w leczeniu gadów przy utracie masy ciała, zmianie apetytu, obrzękach lub gdy zwierzę leży nieruchomo na powierzchni piasku.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.